

מניפת נחל צאלים

סקר לבחינת המצב האקולוגי-גיאומורפולוגי של המניפה
ממערב לכביש 90

פברואר 2009 – אדר תשס"ט

תקציר מנהלים

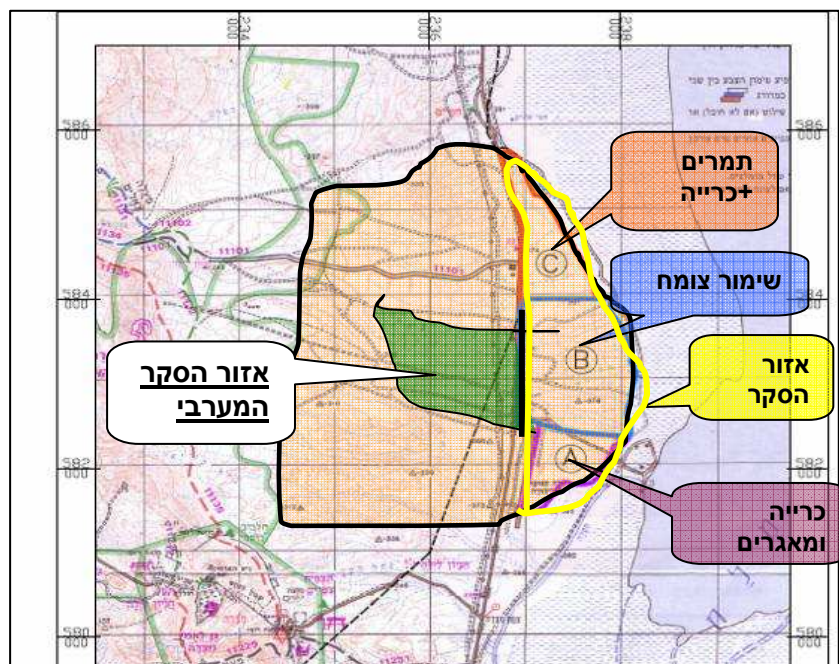
מפעלי ים המלח מימנו סקר/מחקר, שתפקידו תיעוד התהליכים הגיאומורפולוגיים בנחל צאלים, בחלקה המזרחי של מניפת הסחף (תקציר סקר זה מצורף למסמך זה כנספח מספר 1). מניתוח נתוני הסקר המזרחי עולה כי בנחל מתרחשים תהליכי התחתרות, אשר משנים את אופייה של המניפה הן בהיבט הגיאומורפולוגי וכנגזרת מכך גם בהיבט האקולוגי. הפתרון המוצע משלב הליכי כרייה בנחל אשר אמנם יעצרו את תהליכי ההתחתרות אולם יחד עם זאת עלולים להקטין את מרחב המחייה ואת הביומאסה של הצומח במניפה. סקר זה, של החלק המערבי, תפקידו למפות את הצומח בנחל ולבדוק את מצב המניפה המערבית בהשוואה למזרחית. כמו כן יובאו גם המלצות לשיקום אשר יהווה פיצוי סביבתי לאזורים מופרים ו/או שיפגעו במניפה. יש לזכור כי במידה ותהליכי ההתחתרות של נחל צאלים ימשיכו מערבה, מופע בית הגידול הנקרא מניפת נחל יאבד גם בחלק הזה, ויתקבלו רק ערוץ או שניים ראשיים במניפה..

מטרת הסקר המערבי:

- מיפוי גבולות המניפה דהיינו האזור בו מתקיימת מניפה שמשמעה אפיק רחב נוף של שרטונות ועוד.
- סקר בוטני וסקר זואולוגי.
- אפיון בית הגידול.
- יעוד שטחים המתאימים לשיקום לנושא הפיצוי הסביבתי.
- בחינת השלכות הכרייה על החלק המערבי בראיה מורפולוגית.
- האם ניתן למצוא סימנים להתחברות כפי שמוצאים בחלק המזרחי.

רקע כללי:

מניפת נחל צאלים מהווה את אחת המניפות החשובות ביותר בהיבט האקולוגי והסביבתי באזור ים המלח. המרחב הגיאוגרפי טופוגרפי של המניפה נחצה על ידי כביש 90, ושונה משני צידי הכביש: הוא רחב יותר במזרח וצר בחלק המערבי. בהיבט האקולוגי, מבנה הפזרות של המניפה הינו בסיס המערכת. השיטפונות יביאו לזרימה בערוצים ועל גבי השרטונות, ויצירת שטחי ההצפה, מה שמאפשר חלוקה לשני בתי גידול עיקריים: ערוצי נחלים ושרטונות. הערוצים מאופיינים בעיקר בצומח עצי, כמו שיטים ואשלים, ואילו השרטונות- בצומח שיחי וחד שנתי. במקרים בהם השרטונות קרובים לגדות הנחל נוצרים אזורים לחים יותר ומתקיימת בהם חישה של עצי אשל. עצים אלו מסייעים גם בהשקעת חומרים אורגניים בנחל.

תרשים א': גבולות האזור הנסקר להלן אזור הסקר המערבי + מזרחי, נחל צאלים 2009.

ממצאים:

המניפה המערבית חולקה לשני אזורים עיקריים: חלק מרכזי העונה על המאפיינים הגיאומורפולוגיים-אקולוגיים של מניפת פזרות, וחלק עליון הנמצא מערבית לו אשר תחום במצוקים וצורף לסקר בעיקר בשל תרומתו האקולוגית ומכוון שגם באזור זה זוהה ערוץ רחב יחסית עם שרטונות וערוצים. גודל המניפה המערבית כ-1.2 קמ"ר, ולכך נוסף שטח מופר של כ-0.36 קמ"ר המצוי מחוץ לנחל שנסקר למטרות שיקום.

הזרימה בחלק המערבי של מניפת צאלים מתרכזת בשני אזורים עיקריים בצפון ובדרום, כאשר במרכז קיים אזור מופר, שכמעט ולא מתרחשת בו זרימה. נמצא מגוון של צומח חד-שנתי ברחבי המניפה, ומקבצי שיטים ואשלים במרכז המניפה. המניפה מהווה נקודת מפגש בין עולם החי של מישורי חוף ים המלח לאלו של רמת המדבר והאזורים המצוקיים במעלה הנחל.

סיכום והמלצות:

שטח המניפה הכולל, מזרחי ומערבי, הינו כ-2.96 קמ"ר, והשטח המיועד לכרייה הינו כ-1.4 קמ"ר. דהיינו, סה"כ שטח מניפה אשר יפגע בהליך הכרייה הינו כ-47% מכלל שטח המניפה הפעילה. בשטח של 0.63 קמ"ר בצד המערבי ניתן לבצע שיקום ופיצוי אקולוגי. אנו מציעים כי התכנון המפורט של המניפה יכלול שני שלבים: שלב א' – כרייה בחלק המזרחי, שימור שטחים טבעיים בחלק המזרחי ומערבי, ופיצוי סביבתי בחלק המערבי; שלב ב' – סיום הכרייה ושיקום שטחים אלו, שימור שאר שטחי המניפה.